

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX No. 3
15 IANUARIE 1928

În acest număr: *La mormântul lui Valeriu Branisce de I. Lupas; Viață, Neguri* poezii de *Teodor Mureșanu; Semănătorii descurajării de I. Agâr-biceanu; Insemnările unui spectator de Mihail Sadoveanu; Un eveniment familiar de P. Nemoianu; Bilanțul anului politic încheiat de M. B. Rucăreanu; Gazeta rimată; Imprumutul de Viorică Cont-Curent; Insemnări: Provizoratul care durează; Episcopul Ciorogariu; Cenzura; Intelectuali și demagogi; Poetul D. Ciureru; Concertul Crișan; Moartea lui Kiriac; Teroarea roșie.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

© BCUCluj

Țara Noastră

La mormântul lui Valeriu Branisce

— Cuvânt rostit la 3 Ianuarie 1928 în Lugoj —

Academia Română din București și Universitatea din Cluj mi-au încredințat trista misiune să aduc solie de jale la mormântul neîntrecutului luptător național dr. Valeriu Branisce. Amândouă aceste focare ale științei și culturii românești, alături de atâtea alte instituții naționale, stau îndoliate în clipa, când rămășițele lui trupești coboară spre odihna de veci în pământul desrăbit al patriei mame, iar sufletul lui se înalță spre scaunul dreptului judecător al răsplătirii depline și eterne.

Academia Română, chemându-l la 1919 cu vot unanim între membrii săi onorari, avea cunoștință că adormitul în Domnul își crease, prin muncă pricepută, devotată și plină de sacrificii, un astfel de piedestal în domeniul publicisticii noastre de educație și orientare națională, cum prea puțini dintre contemporanii lui au reușit a și-l crea și păstra, fără ca valul potrivnic al vremii să poată știrbi ceva din impunătoarea lui soliditate.

* * *

Născut la Cincul mare ca fiu al fostului stenograf român la Dieta ardeleană din 1863—64, trecut prin atmosfera curată a școlii primare confesionale din Săliște, unde părintele său îndeplinea funcțiunea de primpretor, apoi distins absolvent al liceului de stat din Sibiu, Valeriu Branisce și-a terminat studiile universitare la Budapesta, unde la vârsta de 22 ani (1891) fu promovat doctor în filosofie, prezentând o teză din domeniul literaturii române, despre poezia lui Andrei Mureșanu.

Tânărul doctor în filosofie intră astfel, cu cele mai bune pregătiri formale, în același timp și cu eminente aptitudini pedagogice, în serviciul liceului ortodox-român din Brașov, ctitorit la 1850 de neui-

tatul protopop Popasu și de înțeleplul cârmaciu sufletesc Șaguna. Și prin vârsta și prin calitățile sale a reușit profesorul Branisce să cucerească repede sufletul elevilor, devenind unul din cei mai iubiți îndrumători ai finimerii studioase.

Când luptele grele pentru desrobirea culturală, economică și politică a poporului nostru reclamau tot mai numeroase sacrificii și condeie tot mai viguroase în serviciul cauzei naționale, Valeriu Branisce n'a stat un singur moment la îndoială să părăsească școala, pe care o iubea din tot sufletul, și să plece la luptă pe frontul cel mai primejdut, în linia de foc a gazetarilor români ardeleni, pândiți neconștient de procurori și amenințați de temnițele ungurești, — așezăminte de stat foarte primitive pentru ziaristul român, care înțelegea să și îndeplinească în conștiință dator a, apărând cu virtute convingerile proprii și interesele neamului său.

Dupăce prin articolele publicate în coloanele *Tribunei* din Sibiu dobândise faima unui luptător întrepid, fu invitat la Timișoara, unde bănățenii în frunte cu Alexandru Mocioni l-au primit cu însuflețire și l-au ajutat să înființeze ziarul *Dreptatea* (1894). În timp foarte scurt Branisce, care nu înțelegea să arunce asupra altora răspunderea pentru ideile sale, fu condamnat în 23 procese de presă, trebuind să facă ani grei de osândă în temnița ungurească a Văfului, unde robise mai înainte și fostul său profesor universitar, Alexandru Roman, redactorul *Federațiunii* din Budapesta. După ieșirea din temniță, ne mai putându-și continua în Banat sau în Ardeal activitatea ziaristică, fu invitat de prietenii săi în Bucovina, unde a înființat ziarul *Patria* (1897) apărând interesele naționale românești cu aceeaș hotărâre neșovăitoare ca și mai înainte în *Tribuna* dela Sibiu, sau în *Dreptatea* dela Timișoara. Urmarea a fost, că regimul austriac l-a expulzat din Bucovina (1900). Deodată cu plecarea lui a încetat și apariția ziarului *Patria*.

Întors acasă, a colaborat câțva timp la *Gazeta Transilvaniei* și la *Telegraful Român*, apoi a înființat aici în Lugoj ziarul *Drapelul* (1901), pe care l-a știut conduce cu multă iscusință chiar și în împrejurările cele mai critice ale războiului mondial, până în Februarie 1918, când fu ridicat dela masa de scris și aruncat în temnița Seghedinului. Abia în preajma prăbușirii monarhiei habsburgice și a Ungariei milenare putu să și redobândească din nou libertatea.

Și în Ardeal, și în Banat, și în Bucovina scrisul lui Branisce a contribuit esențial la trezirea și intensificarea ideii de unitate și demnitate națională. Cuvântul lui a fost respectat și urmat adeseori, fiindcă se știa totdeauna că isvorăște din convingere curată și din hotărâre nestrămutată. Prin îndelungatele lui suferințe în temnițele maghiare, Branisce a devenit reprezentantul tipic al gazetăriei mucenicești ardeleni, gata de orice sacrificiu pentru cauza națională, fără să aștepte în schimb vre-un beneficiu sau vre-o răsplată.

Totuș o răsplată a primit Valeriu Branisce, fără s'o ceară. Marele Sfat național din Alba Iulia l-a ales la 2 Decembrie 1918 membru

în cel dintâi guvern românesc al Transilvaniei, care la 20 Martie 1919, după trecerea lui Vasile Goldiș în guvernul central din București, i-a încredințat conducerea resortului de Culte și Instrucțiune publică.

În această calitate i s'a deschis câmp vast de muncă rodnică și folositoare. Incadrarea numeroaselor organizațiuni confesionale și culturale în cadrele noului stat român precum și naționalizarea succesivă a învățământului de toate gradele erau probleme, cari îl pasionau. În cursul rezolvării lor avea bun prilej să-și valorifice avansatele concepțiuni de libertate religioasă-culturală, pentru a căror biruință luptase atâta timp cu condeiful și cu cuvântul, sacrificându-și cei mai plini ani ai vieții nu numai în birourile redacțiilor, ci și în celulele temnițelor din Vaș și Seghedin.

Dacă minoritățile din cuprinsul statului român au fost împărțite de un tratament civilizată, reușind nu numai să-și păstreze, ci pe alocuri chiar să-și sporească vechiul patrimoniu religios-cultural, vor ști să aprecieze, sperăm, cu recunoștință concepțiile larg umanitare ale fostului șef de resort Valeriu Branisce, care în toate împrejurările proceda cu multă cruțare și cu tact deosebit de fin în chestiunile minoritare.

Colaboratorilor săi dela resortul Cultelor și Instrucțiunii publice le acorda încredere aproape nelimitată. Când îl îngrămădeau mormanele de acte, cari trebuiau iscălite repede, l-am auzit adeseori spunând: „Semnez orice act, fie chiar sentința mea de moarte, numai să văd alăturat conceptul cu semnătura dv.“ Nu l-am auzit însă niciodată rostind vre-un cuvânt de regret pentru încrederea cea mare acordată colaboratorilor săi.

Cu cea mai mare mulțumire sufletească, a semnat de sigur actele relative la naționalizarea Universității din Cluj. În ziua de 1 Februarie 1920, când s'a inaugurat oficial, în prezența Regelui Ferdinand, Universitatea aceasta, Valeriu Branisce deschizând seria festivităților ex-prima fericirea de a putea saluta pe Regele desrobirii noastre pe „înfăptuitorul acestui mare act de dreptate istorică“ și îl ruga să primească jurământul de credință al noilor profesori, după ce făcuse însuși mărturisirea că nici un popor conștient și stăpân pe soarta sa nu va suferi în teritoriul său fortărețe contrare lui. Dar rostul fortărețelor spunea, că este să apere și susțină pozițiuni, nu să atace...

Profesorii Universității din Cluj n'au dat și nu vor da uitării acest cuvânt rostit din partea celui ce este pe drept considerat ca unul dintre cîitorii vastului nostru laborator de știință românească. Activitatea lor este și va rămâne străină de orice tendințe agresive nermărind decât scopul de apărare și susținere a pozițiunii firești a poporului nostru în patria sa străbună, precum și pe acela al sporirii prestigiului său ca factor creator de știință și răspânditor de cultură, care nu învrăjbește, ci înfrățește pe toți cei cu dreaptă judecată.

Până la sfârșitul vieții sale, Valeriu Branisce a urmărit cu viu interes lucrările și publicațiunile științifice ale Universității noastre, îndeosebi pe cele filologice și istorice. Ne-a venit chiar în ajutor, dăruind Institutului nostru de istorie națională o considerabilă colecție de ziare

și reviste, punându-ne în vedere spre publicare în «Anuarul» Institutului materialul istoric adunat de dânsul în cursul timpului.

* * *

Pentru a ilustra cugetarea lui profund patriotică, pururea gata a subordona intereselor generale orice veleități particulariste, fie-mi îngădui a împăsa un amănunt destul de concludent. Într-o consfătuire ținută în Martie 1922 la Cluj, când s'a pronunțat cu legitimitate revolta cuvântul: *fiat justitia, pereat mundus*, Branisce a intervenit cu autoritatea zdrobitoare și a spus cu glas emoționat: „Doamne păzește, mai bine renunț la justiție decât să-mi pierd Țara Românească. Nu ne putem sustrage enormei responsabilități, ce revine în mod fatal generației actuale de a contribui cu toate forțele ei la încheierea României“.

Sentimentul enormei responsabilități — iată testamentul moral, politic, ziaristic și cultural, pe care îl lasă moștenire generațiunii actuale și celor viitoare Valeriu Branisce plecând pe calea, din care nu mai este întoarcere.

Și Academia, și Universitatea apreciază această moștenire scumpă. Atât pentru ea, cât și pentru întreaga atitudine a lui profund și constant românească, pentru frumusețea morală a muceniciei lui în temnițele ungurești, pentru munca roditoare și lupta fără preget, eternă să-i fie amintirea și fericită odihna în latura dreptilor, după cum drepte și neșovăitoare i-au fost cărările vieții.

I. LUPAȘ

Viață

Mă 'ntreb ce ești?

Ai ochii mari scuturători de vești,
Amestec de iluzii și povești,
Nălucă de mirezme câmpenești...

Mă 'ntreb ce ești?

Indemn la plâns, îndemn la joc,
Ești apă, ești pământ, ești vânt, ești foc,
Ești prevestire de noroc sau nenoroc!?

Nu te-am gândit,
Nu te-am simțit,
Nu te-am dorit,
Și 'n sufletu-mi tu totuș,
In sufletu-mi ai ars și-ai vâlorit!

Nu te-am căutat,
Nu te-am chemat,
Nu te-am gustat,
In sufletu-mi tu totuș
Ca 'ntr'un vârtej de râu te-ai aruncat!

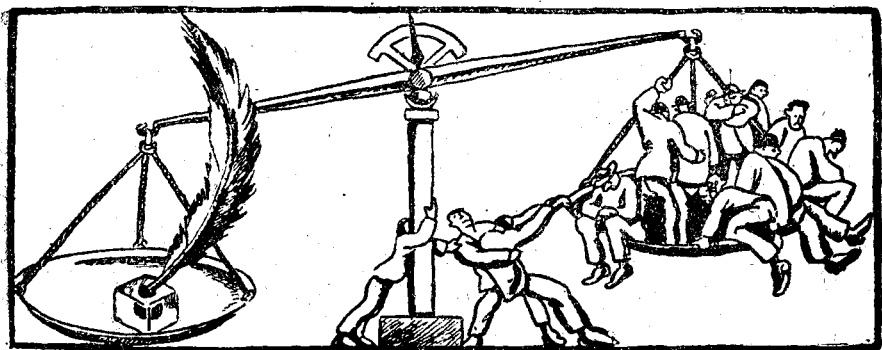

Neguri...

Neguri, gigantice minuni călătoare,
Sporiți-vă 'ntruna imensele fuioare —
Le vom lega noi borangicul sfânt
De-o strașnică furcă din cer în pământ,
Și le vom toarce năpraznicul caer
Cu fuse de curpen, cu fuse de aer,
Din scumpa beteală o pânză vom face,
Mai albă, mai fină, ca steagul de pace,
Cu ea să se 'mbrace la primăvară
Câmpia, pădurile, frageda țară,
Pământul și lumea până la stele
Și sufletul nostru 'mpreună cu ele!

TEODOR MURĂȘANU

Semănătorii descurajării

Biruințele mari aduc adeseori în urma lor, cel puțin pentru un restimp, valorile descurajării, ca și înfrângerile mari. Fenomenul psihologic ni se pare că se poate explica prin îmbinarea a două motive de ordin general. Biruințele mari nu apar decât la stârșitul unor eforturi îndelungate, susținute cu prețul unei încordări, biciuiri și consum de energie, care poate lăsa sleit sufletul individual, ca și pe cel colectiv al națiunii, pentru o anumită vreme. Intensitatea gândirii, a sentimentului ca și a voinții omenești, e țărnută de granițe. După un prea mare efort, urmează în mod firesc oboseala. Nu ni e dat să putem trăi vreme îndelungată într'o continuă ascensiune. Oamenii au nisuit în toate timpurile să fie zei, dar s'au prăbușit mereu din înălțimile Olimpului.

Pe de altă parte, buruințele mari sunt rezultatul luptei pentru ideal. Idealul depășește totdeauna realitatea; lumina în care e văzut, căldura cu care e simțit, îmbracă aspecte și cadre, ca și conținut, supraterestru. Ne este așa rânduit ca numai prin suprema potențiere a puterilor spirituale, uneori chiar cu orgia spiritului, să putem elibera din vicața și legile materiei, o fărâma pentru îmbogățirea spiritului, pentru bucuria lui.

Luptând, deci, pentru realizarea idealului care aduce marile biruințe, nu disprețuim numai greutățile prezentului, înlăturând piedeci pe cari nu le pot trece aceia în care nu arde flacăra sfântă, ci confundăm realitățile posibile din viitor, dela capătul luptei, cu însăși dorințele noastre, — cu realitatea visată, văzută de spirit.

Și credem că dacă nu s'ar amesteca această divină nebunie în frământările omenești, puține nizuinși ar fi duse la biruință. Progresul uman, în realitate, face câte-o jumătate de pas în fiecare veac, dar nu

ar înainta nici atât, dacă în imaginație, în credință, simțire și avânt, n'ar face o mică.

La sfârșitul biruinții mari ne aflăm, deci, în fața a două realități, pe de-o parte o mare sleire a celor mai bune forțe, pe de altă deosebirea fundamentală între vis și realitate, între imaginația care a îmbrăcat, a luminat și a prins idealul, reflectând lumini suprareale asupra viitorului, și între ceea ce ne poate da viața, între sâmburele mai binelui așa cum poate ieși din miezul realității violente.

Numai singuraticii sau popoarele care s'au obicinuit cu o serie întreagă de biruințe, s'au învățat să facă deosebirea între vis și realitate, între ceea ce așteptau să se întâmple la sfârșitul luptei și între ceea ce se poate întâmpla. Numai ele nu-și pierd nici capul, nici nu se demoralizează văzând cu ce preț poate fi câștigat un pas înainte în desăvârșirea vieții. Numai ele nu se resimt în echilibrul sufletesc după marile biruințe, și, adeseori, nici după marile înfrângeri.

* * *

Luând în seamă cele două componente ale psihologiei maselor ca și a singuraticilor, de după marile biruințe: sleirea forțelor epuizate în pregătirea și susținerea luptei și contrastul între produsul imaginației care a dat combustibil luptei, și realitatea pe care o poate da viața, — ni se pare că se poate explica, în mare măsură — valul de descurajare care a cuprins pe atâția în anii cei dintâi de după unire, până azi. Se poate explica omenește, logic și psihologic, — ceea ce nu înseamnă că cei mai mulți și înțeleg sau că vor să înțeleagă această explicație. Alții, chiar să voiască, nu o pot înțelege, lipsindu-le inteligența și puterile sufletesti de a se ridica din concepția comună că după o mare biruință trebuie să curgă lapte și miere pe pământ.

Dar, nu mai incupe îndoială, la noi, pe lângă motivele psihologice de ordin general, pomenite mai sus, care aduc valurile descurajării, au intervenit și altele cari erau în puterea omenească să fie evitate. Nu numai că nu s'a încercat să fie înlăturate, să nu fie coborâte în viața românească de după unire, ci ele au fost par'că anume căutate, ca și când un geniu rău ar fi stat de veghe și ar fi inspirat pe cei ce au avut în mână cârma Statului.

Urmarea, realitatea de azi este că, *departe de a nu avea numai ceea ce am visat*, în orânduirea din lăuntru a vieții naționale, sociale, economice, culturale, *dar nu avem nici ceea ce ne-ar fi putut da viața, întâii ani de după unire*. Realitatea care putea urma în viața națională și de Stat după unire, realitatea de câștig și de îmbogățire a vieții naționale, a fost mult micșorată, sărăcită, de greșeli cari au pornit din voința oamenilor. Iar voința pornind din adânci motive sufletesti, vinovate sunt concepțiile și sentimentele greșite cari au rezidat la temelile actului politic, economic, social ori cultural, cari au micșorat partea de bine care omenește era cu putință pentru neamul întreg, îndată după înfăptuirea unirii.

Săvârșindu-se aceste mari greșeli, pe cari cu toată obiectivitatea, nu le putem numi desinteresate, masele mari, fascinate de nădejdea unei vieți ca în rai, n'au înțeles nici până azi elementele psihologice generale ale descurajării lor, luând de singure motive ale greutăților, cari par și mai mari în comparație cu visul, — greșelile săvârșite de oameni.

* * *

Intre marile greșeli cari au împrăștiat semânța descurajării în sufletele multora ne vom mărgini să amintim două.

Omeneste posibil, cinstit și corect, — românește, frățesc și imperios național ar fi fost ca, îndată după unire, să conlucreze la conducerea Țării toate forțele reale, selecționate ale neamului. Unirea înfăptuită, nu era vorba numai de guvernarea unei Țări nouă, ci de însăși clădirea launtrică a Patriei, de noua ei organizare în așa fel ca rezultatul să fie o sinteză a aspirațiilor națiunii întregi, o contopire într'un întreg a elementelor celor mai superioare din diferitele concepții politice, administrative, juridice, financiar-economice, culturale. Deși am avut de veacuri unitatea conștiinței naționale, uniți într'un singur Stat nu se mai putea impune un sistem, o concepție politică ori administrativă pe singurul motiv că era românească. Toți voiau să aducă în noua alcătuire de Stat contribuția lor, care deși în multe cazuri nu se putea lăuda cu o creație sau elaborare românească — cum de altfel, nu erau nici formele moderne de Stat ale vechiului Regat — era crezută, în mod sincer, naționalizabilă, cu sorți de izbândă, de folos, în alcătuirea Statului nostru.

Tot asemenea aspirația generală, îndată după unire era, ca forțele reale din toate provinciile, să fie puse la muncă constructivă în însăși guvernarea și mai ales administrarea Țării. În special aspirația generală era ca noile provincii, câtă vreme dispun de elemente bune, pregătite, să fie administrate de oameni cunoscători ai împrejurărilor. Nu era numai glasul instictului, cercând fiecare în mod logic, firesc, să-și asigure bucășica lui de pâine, ci era și orgoliul național laudabil, de-a arăta mai ales minorităților și străinătății că elementul românesc din noile provincii e capabil să se conducă în Statul național.

Toate aceste aspirații, în ordinea ideală, conlucrau la aceeași țintă: să se alcătuiască dela început un Stat de drept și de dreptate, de legalitate pentru toți, — suprema așteptare a întregului neam după unire.

Dacă aceste firești nizuințe ar fi fost satisfăcute, dacă s'ar fi făcut cel puțin o încercare pentru a se vedea ce poate da neamul românesc în totalitatea lui, prin cei ce se credeau și erau crezuți de exponenți ai lui, — în guvernare, legiferare, administrație, economie, finanțe, în slujirea dreptății, — valul de descurajare nu ar fi ajuns până la afăția, cum vedem azi.

Pe de-o parte suntem încredințați că înțelegerea frățească și

dreaptă în conducerea și administrarea Țării, având posibilitatea să aleagă mai multe forțe bune, întregi, sănătoase, — nu ar fi deteriorat realitatea, care, în mod natural ieșise micșorată în comparație cu așteptarea. Pe de altă parte masele mari, știind că răspunderea pentru bine și rău nu o poartă o mână de oameni, reprezentanți ai unei categorii sociale, ci reprezentanții lor ai tuturor, din toate provinciile — nu ar fi fost izbite așa de brutal în nădejdiile lor cristalizându-și convingerea că tot răul urmează din conducerea unora și îndepărtarea dela conducere a altora, — ci mai ușor, credem, ar fi ajuns la convingerea că prăpastia dintre vis și realitate e adâncă.

Nu s'ar fi ajuns, pentru opinia publică, la formula ce începe să fie azi curentă că sunt *partide cu experiența guvernării și altele cu popularitate*. Dacă se urma calea arătată, politiceste țară, românească, națională, azi *am avea partide cu experiență cari s'ar bucura și de popularitate, și partide cu popularitate mai mică, dar cari ar avea și experiența guvernării*. Am fi, deci, pe calea de a ajunge la normal, la o viață politică internă sănătoasă.

În plus valul de descurajare nu ar fi atins greutatea de azi, val izvorit și din nădejdea tot mai arzătoare a maselor că răul își are o cauză așa de ușor de înlăturat. Când s'ar fi văzut ce poate face fiecare, ori toți împreună, spiritele ar fi revenit și ar fi înțeles mai ușor realitatea, ceea ce poate da viața cu oamenii ei.

* * *

Retragem cuvântul de mai înainte: nu un geniu rău a inspirat marile greșeli, cari au micșorat conținutul de bine pe care ni-l putea da unirea, — redus și el în comparație cu cel arătat de fantezie și nădejde.

Nu există caz în istorie când o organizație politică să-și fi dat, de bună voie, puterea din mână, și rareori chiar să o împărțească cu alții. În ordine ideală se putea cere acest lucru partidului liberal, cum tot în această ordine am crezut mulți că el poate fi constrâns, dacă nu să-și dea puterea din mână, să o împartă cu alții, convingându-se de necesitatea schimbării unui sistem politic, care nu mai corespundea situației schimbate, așa de fundamental schimbată prin unire.

Faptul pe care nime azi nu-l mai poate trece în neant, pe care numai regreta îl poate o nație întreagă și cu ale cărui urmări vom avea de luptat multă vreme, este că în timp ce provinciile noi au fost mereu acuzate de regionalism, — regionalismul s'a pus în practică, restrâns până la o anumită categorie socială, de către partidul liberal în guvernare, în legislație, ca și în administrarea țării, în economia și finanțele ei, constrâns de necesitatea de-a nu pierde frânela conducerii politice.

În fața acestei nizuințe firești, de altfel, dar antinațională, nu putea fi vorba despre schimbarea unui sistem politic, — potrivit principiului că toate drepturile emană dela Națiune, și că în Statul constituțional și democratic până la acordarea votului obștesc, dreptul și

Legalitatea sunt însușiri fundamentale — ci de accentuarea celui constituțional în formă, absolutist în fond.

Nu putem trece în analiza situației create de acest fapt; ne vom mărgini, de data aceasta, să afirmăm că descurajarea de azi se datorează, în mare măsură acestui exclusivism politic, în care mulți văd izvorul tuturor greutăților de azi, chiar și a celor firești legate de urmările războiului și de consolidare. Tot el, schimbându-se — fără să-și dea seamă, urmărind alt scop — în parafulger al tuturor nemulțumirilor, i-a pus partidului liberal pe umeri greaua povară a impopularității, iar altora le-a adus, — în bună parte ca o reacțiune a nădejdi, — simpatiile maselor.

Mulți am văzut în acest exclusivism o primejdie națională și am nădăjduit că, spre binele țării, el poate fi înfrânt în cei dintâi ani după unire.

El a sămănat sămânța descurajării în mulți oameni bine intenționați, iar roadele lui, simțite de mase, au fost din nenorocire mereu fermentate de oameni cari credeau, în cazul cel mai bun, că cresc astfel puterea de rezistență a maselor, și apropie ceasul biruinții.

După trecerea de ani, unii dintre cei ce am crezut într-o grabnică schimbare de sistem politic ne-am dat seama de două lucruri; întâi: că schimbarea dorită nu se poate realiza la repezeală, fiind nevoie de o întreagă nouă educație, și sistemul fiind înrădăcinat adânc nu numai în oamenii vechi, ci primit și de atâția oameni noi. Al doilea: că noi înșine, cari susținem necesitatea schimbării radicale nu suntem la înălțimea, la care ne cred masele mari, că în consecință, nu vom putea realiza un program de radicală refacere a vieții de Stat, și că prin urmare, lăsând să crească iluzia și așteptarea peste capetele și puterile noastre, vom adăuga înșine un nou element la descurajarea maselor.

Pe de altă parte ne-am dat seama, că din motivele schițate mai sus, la noi în țară s'a născut o specie nouă de oameni, *pesimistul din oficiu, din slujbă*, care nu-și deschide odată gura să nu vestească dezastrul național, care nu are ochii să vadă, — s'ar putea spune *nu i-e permis să vadă*, — nimic din binele ce s'a realizat dela unire până azi, pentru creșterea puterii românești între Nistru și Tisa. Sunt realizări de ordin național pe care Statul român, fără a se sinucide dela început, nu putea să nu le facă, ori care ar fi fost partidul dela putere. Să ne gândim numai la școala și armata națională, la conștiința românească cu care se întorc tinerii noștri din aceste două instituții naționale. Să ne gândim numai la faptul că în orașele de graniță unde înainte cu zece ani număram două-trei familii, care abia mai știau românește, azi putem aduna două-trei sate de intelectuali români. Când am fi ajuns la asemenea rezultate fără unire?

Ei bine, pesimistul din oficiu nu mai are voce, ori nu mai are ochi să vadă nici aceste rezultate. Cu mintea strâmtă, cu sentimentul întărâtat, nu vede decât desamăgirea sa personală; s'a închis într'un turn, fără uși și fără ferestre, și țipă că-i noapte. Trăește într'un cerc restrâns de idei și când se eliberează din el o face numai pentru a

semăna desnădejdea și în alții, fiind vorba de prezent, și de viitorul în condițiile prezentului.

* * *

Punând în cumpănă nădejdea ce-o poți crește în mase prin aruncarea vinei asupra unui singur element și legarea speranței în bine de tine, pe de o parte cu conștiința sinceră a ceea ce se poate realiza prin tine, iar pe de altă parte cu demoralizarea zilnică a sentimentului și voinții românești stăruind mereu asupra relexelor de azi, — mulți am crezut că o schimbare de atitudine e necesară în lupta pentru noua orânduire din lăuntru a țării.

Sistemul de exclusivism politic, ca și pesimismul din oficiu sunt cei doi mari semănători ai desnădejdii, ai demoralizării voinții românești pe întreg cuprinsul țării. Două grele greșeli ale anilor de după unire. Două elemente principale pentru deteriorarea realității așa cum putea ieși din unire.

Mulți au trebuit să ne coborâm până în adâncurile simțirii și a conștiinții luminate de cultura națională pentru a ne croi un drum propriu între aceste două elemente neașteptate, din care se împletește conștiința politică a multora, ca și acțiunea lor. Și din aceste adâncuri ne-a venit porunca să ne ferim de sectarismul din dreapta, ca și de cel din stânga. Să nu zădărniciim binele ce se poate realiza, din sentiment de exclusivism politic, să punem umărul la realizarea lui, ori cine ar fi inițiatorul, și, după puțină, să-l inițiem înșiși, edificați asupra adevărului că binele integral nu-l poate da nime, că el se realizează evolutiv. Iar, pe de altă parte, să ne ridicăm, din cea mai adâncă și sinceră conștiință, împotriva *optimistului de meserie, ca și a pesimistului de meserie*, deschizând ochii celor ce văd totul în lumină, fiind opera lor, ca și a celor ce văd totul în negru, fiind opera altora.

Sufletul vivificat de conștiința vie românească ne poruncește să milităm pentru o nouă conștiință publică: *aceea a bunului simț românesc*, — a aprecierii după valoarea justă a fiecăruia, — singurul care, stăpân odată pe opinia publică, poate aduce echilibrul necesar, pentru a nu coborî fie în tirade patriotice, fie în pesimism de aceeaș speță.

Aceeaș conștiință ne va da putere, — oricât de adâncă ar fi durerea și desiluția, că nu am reușit în anii de după unire să ne dăm regimul politic de care e vrednică nația noastră bună și cuminte — să milităm pentru acest regim în care voim concretizate virtuțile fundamentale ale rasei, — făcând binele, fapta românească, ori unde ni se va da prilejul, și să ne ridicăm împotriva semănătorilor de desnădejde, de amândouă categoriile.

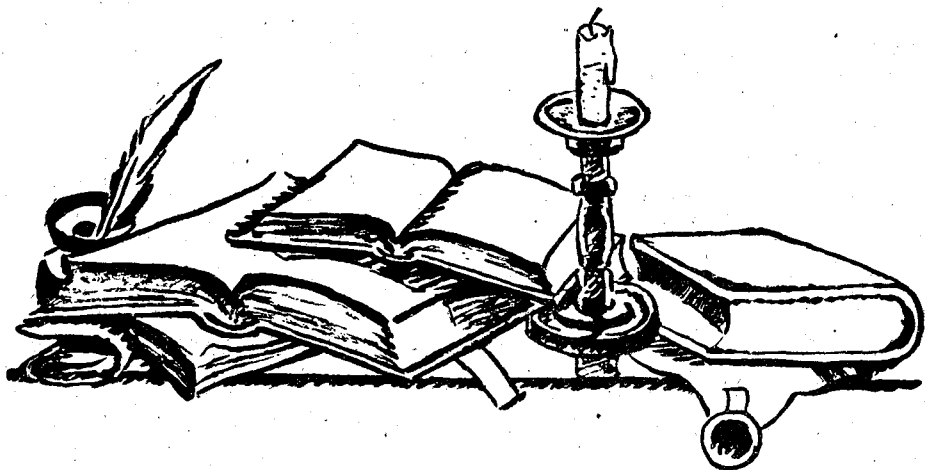
Generația care a crezut și a luptat pentru realizarea unității naționale, de amândouă laturile Carpaților, trebuie să-și asculte din nou glasul conștiinții și, *punându-și de țintă supremă munca creatoare, fapta românească* — să clatine în convingeri și pe exclusivității politice

prostește optimiști, și să amuțească și glasul cobitorilor a rău. Numai așa se poate reveni la conștiința publică a bunului simț românesc.

Două lucruri nu sunt de îngăduit, nu pot intra în conștiința publică fără a o îngreuna cu greu pesimism: afirmația că s'a făcut la noi tot binele, ce se putea face și negația oricărei creșteri a forței românești în anii de după unire.

Dar pentru că aurul se desface din piatră mai anevoe decât ar fi putut, decât am așteptat — pe dreptate — cu toți, nu-i cuvânt ca la nouă ani după unire, să umplem țara cu lamentații, — demoralizând și pe alții, ca și când sufletul românesc s'ar fi epuizat într'un deceniu, — când noi cu toții sperăm să dăinuiești și să birue în multe veacuri viitoare.

I. AGÂRBICEANU

Insemnările unui spectator

Despre Blajini

Acest spectator, ca toți cei care zâmbesc ușor, are și momente de gravitate și tristețe. Căci s'a întâmplat să se nască într'o țară încântătoare: zâmbește privind-o; dar poporul acestei țării e prea mult rămas în urmă: ș'atunci colțurile gurii i se coboară și privirile-i rămân fixe, ca'n spre un mormânt.

N'a desnădăjduit cât a fost tânăr. Nu desnădăjduiește nici acum, când se apropie povârnișul morții. În sfera lui de activitate a căutat să-și facă datoria. Nefiind un om de acțiune, ci un spectator și un scriitor, încă de acum douăzeci și ceva de ani a scris pentru popor cărți constructive. A pus în ele grijă, artă și durere și le-a lăsat să umble în mulțime nu pentru faimă și câștig — ci din pricină că se socotea cu ele dator fraților săi înapoiați și neluminați. Din acest sentiment neconținut viu au ieșit *Comoara Dorobanțului*, *Povestiri de Petrecere și de Folos*, *Răvașul Poporului*, *Lacrimile Ieromonahului Veniamin*, *Viețile Sfinților* și altele.

Cu anii grija a sporit. Căci astăzi — după unire — problema culturală îi apare ca o necesitate și mai înfricoșată. În virtutea inerției, guvernanții merg cu aceleași practici vechi, pe aceleași drumuri ale

înşelării. Pentru popor nu se face nimic sub raportul educaţiei. Vorbele dela Bucureşti nu sunt cultură în fundul munţilor.

În una din peregrinările lui de vânătoare, acest spectator a avut prilejul să vadă, chiar în această iarnă, un sat care se chiamă Cujba, — în ținutul Vasluiului. Acest sat, pitoresc aşezat între păduri, de şaizeci de ani plăteşte toate birurile şi şoselele. Şi nu-i legat cu nicio şosea; n'are şcoală, n'are biserică; niciodată n'a intrat în el un prefect ori un doctor primar. Oamenii care-l alcătuiesc sunt şi astăzi ca pe vremea lui Decebal. Trebuie să adaug că acest sat nu-i singurul din categorie: Va să zică avem oameni în afară de lume, ca acei Blajini care, în credinţa naivă a poporului nostru, trăiesc undeva pe alt fărâm şi nu ştiu nimic de ce se petrece în lumea noastră. N'au nici calendar şi nu ştiu să serbeze zilele mari. Numai în vremea sfinţelor Paşte — cojile ouălor încep a călători spre ei pe pârăie; şi, după ce au ajuns pe fărâmul lor şi le văd, înţeleg, şi serbează şi ei învierea Mântuitorului. În calendarul păgân al poporului, Paştele Blajinilor cade, mi se pare, Luni, — după Duminica Tomii. Aşa, Blajini de aceştia sunt mulţi încă pe pământul românesc.

Probleme culturale

Anul trecut vorbeam deseori cu Octavian Goga despre aceste chestii. Era la guvern; — mă ceruse, cunoscând această durere a vieţii mele şi venisem lângă el pentru că e un vechiu înţelegător al problemei şi un realizator.

În esenţă, iată la ce constatări şi deziderate ne opriseam.

Problema culturală astăzi — când se caută orientări de consolidare definitivă a ţării întregite — trebuie să fie aşezată în primul plan al preocupărilor noastre. Ridicarea nivelului cultural, ca'n vasele comunicante, ar aduce imediat după sine ridicarea economiei agricole prin intensificarea culturii şi întrebuiţarea metodelor moderne, ridicarea conştiinţei politice şi mai ales ridicarea conştiinţei naţionale, care ar deveni cea mai reductibilă armă a apărării noastre ca neam.

Difuziunea aceasta culturală ar trebui condusă şi intensificată în așa fel, încât să dea maximum de rezultate în cel mai scurt timp. Asta ar cere neapărat şi o politică bugetară nouă — căci ne aflăm în faţa unei probleme de o amploare deosebită, deosebită în aceleaşi timp şi o suferinţă a cărei vindecare nu poate fi amânată fără prejudic.

Intensificarea învăţământului copiilor şi şcolile de adulţi rămân preocuparea ministerului Instrucţiunii.

Propaganda culturală însă, bibliotecile populare şi colportajul publicaţiilor pentru popor ar trebui să devie pentru moment o operă de guvern, tratată temporar cu mijloace excepţionale, până ce am intra într'o situaţie normală.

A. Colportajul publicațiilor populare s'ar putea face prin :

1. mici librării volante, care ar circula în camionete automobile pe la târgurile săptămânale și s'ar aproviziona din vagoane-librării care ar veni în anume centre de cale ferată ;

2. prin debitele de tutun și timbre ;

3. prin mici depozite de cărți religioase în pridvoarele bisericilor.

B. Propaganda activă vorbită s'ar putea intensifica la maximum prin radiofonie, așa cum se și practică în alte țării. S'ar instala o mare stațiune de radio-fuziune, de pildă la Predeal, și s'ar înzestra satele, la școală sau primărie, cu câte un aparat de recepție cu „vor-bitor“. Știrile de orice fel, sfaturile, conferințele, recitățile și muzica corală și instrumentală — de cea mai bună calitate și îndeaproape controlate — ar pătrunde pretutindeni în toate colțurile țării. Folosul unui asemenea procedeu ar fi fulgerător și imens. Adaog că, pe lângă controlul statului, se poate rezolva mulțămilor și o chestiune tehnică de siguranță de stat în ceiace privește recepțiile radiofonice, deoarece se pot instala aparate de recepție care să fie sensibil numai la emi-siunile posturilor noastre.

C. Mai ales pentru timpurile de după războiu e necesar să se realizeze ceea ce în șizeci de ani de viață de stat nu s'a putut realiza — nu am înțeles niciodată de ce : să se fi părească pentru popor o evanghelie. Cartea aceasta nu trebuie să lipsească din casa niciunui creștin. Prin ea ar intra Dumnezeu, cu mângâierea și alinarea, în casa românului. Va fi fiind țaranul nostru religios, dar învățăturile creștinești nu le cunoaște, în mare parte și din pricina felului cum se face serviciul religios. Așa încât sfânta Evanghelie, într'o bună tra-ducere nouă, într'o frumoasă ediție ilustrată, legată și pusă în cutia ei, trebuie să intre *în toate casele țării*. Chiar cei necărturari trebuie s'o aibă, pentru icoanele ei acuma și pentru urmașii cărturari în viitor.

Ca adaos neaparat la Evanghelie, la care ar colabora scriitori și artiști frunzași ai țării, se impune, pentru necesitățile actuale ale consolidării morale a statului nostru, și elaborarea unei cărți de pre-dici și explicații a Evangheliilor duminicale. Această *Cazanie Nouă*, cuprinzând, pe lângă învățăminte morale, preceptele sociale și națio-nale necesare împrejurărilor, trebuie neîntârziat să-și ia locul cuvenit în bisericile țării.

Opera această culturală : difuziunea cărții, o revistă bună de sfa-turi pentru mulțime, propaganda prin radiofonie și mai ales Evan-ghelia și Cazania nouă ar constitui cel mai mare titlu de glorie pentru conducătorii de azi ai neamului.

* * *

Dacă-i adevărat că scopul regimului constituțional este să sta-bilească un echilibru între putere, ordine și libertate — tot așa de adevărat este că acest echilibru variază dela stat la stat, potrivit cu

dezvoltarea specială istorică și socială a fiecăruia. În ceea ce ne privește, se știe că viața noastră constituțională s'a caracterizat și se caracterizează prin introducerea formelor înaintea fondului — și asta spre a grăbi mersul nostru și ascensiune către viața civilizată și spre a beneficia cu o oră mai curând de experiența unor state mai vechi decât al nostru. La noi deci — cași 'n multe alte state — echilibrul acesta constituțional între putere, ordine și libertate se face într'un chip deosebit. Viața cetățenească este încă la începutul dezvoltării ei; conștiința colectivității încă este în stare nebuloasă, pe lângă asta ultimele împrejurări produse de catastrofa marelui războiu ne-au creat mai ales nouă, prin situația geografică, o nouă primejdie la granița de răsărit. Această primejdie, unită cu exagerările demagogiei — astăzi și la noi mai nejustificate decât oricând — unită cu stările speciale de care am vorbit, creiază în chip logic și mecanic un raport specific între elementele constituționale, în sensul că modifică sfera libertăților, măbind jocul puterii executive.

E o situație care nu se poate schimba decât prin cultură. Acest substantiv abstract devine cheia momentului de față în dezvoltarea noastră etnică.

* * *

Să facem o comparație cu casa și cu familia? Nu.

Poporul acesta este un organism viu, nu este o clădire întâmplătoare. Eu îl privesc ca pe un fenomen interesant — ca pe o minune a lui Dumnezeu.

Toate din lumea asta sunt interesante — și, dacă știi să le vezi — găsești în ele minunea.

În toate este fulgerul Dumnezeirii.

Dacă — iarăși — e adevărat că inteligența și sufletul sunt cel mai extraordinar lucru pe care îl simțește omul în el — ca ultimul pe scara dezvoltării zoologice, — apoi desigur această inteligență și acest suflet au existat și 'n prima moneră în care a lucit scânteioara vieții. Acest lucru minunat și dumnezeesc există deci în tot ce ne înconjoară; de aceea am privit viața totdeauna cu atenție și religiozitate.

Privit lucrul așa, fenomenul care se numește poporul românesc, îmi apare într'un punct de vedere cu totul nou și nu izvorât din concursul unor oarbe și arbitrare întâmplări. Suntem ființe cugetătoare și avem un rost în lume. Rostul nostru este să mergem armonios în direcția fatalității divine, care ne pretinde tot mai multă nobleță. Nu dezvoltarea instințelor, nu numai stomacul și celelalte funcții organice, — ci dezvoltarea depozitului minunat pe care-l avem în noi, acel fior care a fresărit în moneră și care vibrează astăzi în manifestări de civilizație. Asta nu se face cu practică și programe maximaliste sau huliganice. Perfecționarea omului — această o a doua creație — este

un lucru cu mult mai delicat și nu se face întorcându-ne la practici barbare și la nivelări stupide — ci cultivând și afirmând elita inteligențelor umane.

Așa încât — dacă totuși este nevoie de o comparație — cu vād în poporul românesc un pădureț sălbatic, care după ce a fost înăbușit de silă străină, a izbutit să se elibereze și să iasă în lumină. E un pădureț viguros, cu mlăzi care a rezistat loviturilor și cumpănririlor. Inflorește în fiecare primăvară, slăvind astfel pe Dumnezeu. Dar floarea aceea a primitivității nu-i ultimul său scōp, pentru că acest pom sălbatic — printr'o a doua creație — care este tot în ordinea minunilor divine, are încă un destin.

Marele grădinar îl eliberează complect, pune un foarfece inteligent și taie mlăzile de prisos. Pe cea mai viguroasă mlădiță, pune la vremea potrivită, printr'o operație delicată, câțiva muguri nobili. Și în curând destinul se va împlini. Și vom asista la o minune — care este totuși în firea lucrurilor — la minunea unei rodiri nobile.

Acesta este destinul nostru.

Acesta trebuie să fie destinul nostru.

Dacă nu trebuie să facem asta, — atunci toată străduința generațiilor va fi fost zădarnică.

Eu și Octavian Goga am săvârșit o crimă

Pornind dela aceste reflexii, am propus lui Octavian Goga un început: o publicație pentru popor. A fost *Comoara*. Urmam să se realizeze — îndată ce era cu puțință și celelalte: colportajul, radio-fuziunea, evanghelia, *Cazania Nouă*.

Comoara a fost o publicație scrisă aproape în întregime de cel ce iscălește aceste note. A fost scrisă cu oarecare pricepere și c'o veche grijă. Octavian Goga, ministru, i-a dat cel mai mare sprijin cu puțință, ca să ajungă pretutindeni, „să înălbească țara“ cum a spus el odată în Parlament.

S'a dovedit încă odată că e mai greu să răspândești decât să scrii. — Totuși era o experiență necesară. Acest început a fost, cași altele, strivit de căderea guvernului Averescu.

Interesante sunt urmările. Revista *Comoara*, apărută în două numere, unul simplu și unul dublu, a devenit deodată un dușman al nostru. Oameni care nici n'o răsfoiseră o declarau foaie de partid, maculatură și afacere. Cine își ia osteneala s'o citească, vede că nu-i o foaie de partid, nici maculatură. Sunt în ea lucruri pe care le țin în cinste deasupra altor opere ale mele. Ultima aserțiune e în armonie cu moravurile timpului. *Comoara* a fost o publicație, a cărei deficit a trebuit acoperit de ministrul de Interne, la plecarea sa.

A făcut rău Octavian Goga, ordonând această cheltuială și această acoperire?

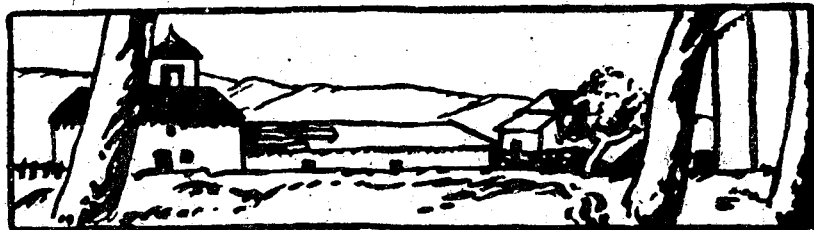
Li doresc să mai facă cecece a făcut. Căci nici o centimă din asemenea cheltuială nu rămâne pierdută.

Trebue să zâmbim când vedem ce ni se reșează.

După aceea trebue să privim cu tristeță într'o parte, căci cei care batjocoresc — mai ales pe Octavian Goga, care are mai mulți dușmani — știu prea bine care este adevărul. Și această rea=cre=dință — cu tot ce se petrece — face parte din starea generală de lucruri. E nevoie de cultură și educație. E nevoie de toate cele ce=am spus. Și cândva, mai târziu, copiii celor sălbatici de astăzi se vor rușina de ce=au putut spune și face părinții lor, — terfelind cecece ei vor avea scump.

MIHAIL SADOVEANU

Un eveniment familiar

Urcam cu trudă anevoiosul drum ce suie spre jumătatea vieții, când un eveniment petrecut la casa părintească m'a silit să fac cel dintâi mare popas sufleteș și să arunc priviri scrutaătoare înspre trecut. Spontaneitatea momentului acestuia ca și reflexiunile ce au urmat au fost atât de surprinzătoare, prin contrastul lor, încât nu s'au mai putut șterge, deși sunt ani deatuncea. Din timp în timp obsesia par'că se repetă cu o putere crescândă. Gânduri și amintiri roiesc împrejurul meu și împletindu-se în ordine aproape fără voia mea se cer pe hârtie.

Cedând îndemnului lăuntric, voi bătaorii încă odată calea vieții, bineînțeles numai în gând, căci retrăirea ei a avea nu este dată nici unui muritor.

Va urma, deci, povestea unei jumătăți de viață, sinceră și fidelă, fără nici o înflorire de stil sau de fapte, și fără vreo pretenție de ordin literar.

* * *

Era la începutul lui Septembrie 1921...

Trăiam pe acea vreme în Lugoj, de unde am fost chemat acasă, în comuna Petrilă unde îmi locuiau părinții. Mi se cerea sfatul într-o chestiune de școală în care eu, ca cel mai bătrân cărturar al familiei trebuia să decid. Anume, era vorba să înscriem la liceu pe fiica unui frate mai mare, mort în războiu, singura împrejurare care a necesitat, dealtfel, consiliul familiar, căci tatăl meu, moșu Costa cunoștea foarte bine toate drumurile. Le descoperise dela sine, cu aproape un sfert de veac în urmă, atunci când m'a dus pe mine și pe un alt frate mai mic la învățătură.

Am sosit acasă cu hotărârea mai dinainte luată. În cele patru ceasuri de călătorie am avut destulă vreme să reflectez asupra lucrurilor. Am ajuns la concluzia, că datoria fiilor de țărani scăpați dela coasă este ceva mai mare decât aceea a fiilor de burghezi. Aceasta nu se poate mărgini la simpla mulțumire că vre-unul din membrii familiei

a reușit să se ridice cu o treaptă în ierarhia socială, ci datorită lor este să atragă după sine și pe cei rămași în urmă.

Așa fiind, sfatul n'a durat decât o jumătate de zi. În dimineața următoare stăteam din nou gata de plecare. În fața casei noastre se adunase toți copiii și toate femeile satului; copiii ca să examineze mai de aproape cel dintâi automobil care se răfăcise pe drumurile răpoase ale Petriței, iar femeile ca nu cumva să scape un prilej atât de bun pentru înduioșare, când un copil se rupe dela sânul mamei sale. Bărbații se mulțumeau să urmărească dela distanță, din poarta casei, cele ce se vor petrece.

Văzând aglomerația de lume, dar mai ales cunoscând slăbiciunile acesteia, repede mi-am dat seama că în consiliul familiar nu ținusem cont de o împrejurare externă, foarte importantă, de finuta consătenilor, cari foarte ușor ne puteau periclita întreg planul. La urcarea bagajelor, mi se părea că mânecele femeilor se și ridică în scop de a deslănțui cea mai formidabilă furtună, aceea a emoțiilor și pe care o cunoșteam foarte bine dela ocaziile celor ce plecau în cătane. Descoperind primejdia, recurg la o tactică, la zgomotul motorului, căruia îi dau drumul înainte de vreme. Urcându-mă însfârșit și eu cu neputință o pornirăm în plină viteză, pentru a scăpa cât mai curând din hora lacrimelor ce ne înconjură. Urniți din loc mai arunc o privire înapoi, ca o ultimă măsură de prevedere în apropierea unui dușman, de care abia am scăpat. Din grămada de copii și femei plângătoare, desprind silueta înaltă și uscățivă alui moșu Costa, singura ființă care ne însoțea cu un zâmbet de adâncă înțelegere și perfectă mulțumire. Li ghicesc gândurile. El își vedea cu ochii justificarea și repețirea propriilor fapte, când acum douăzeci de ani și mai bine își ducea, plin de bune nădejdi, pe cei doi copii ai săi la școală. De aceea figura lui era mai dreaptă decât de obicei, trădând o voință ce știe să înfrunte emoții, trudă și vârstă.

Trecând de râpa prăpăstoasă ce închide comuna dinspre răsărit, automobilul își ia mersul său întins, iar ochilor li se deschide larg frumoasa panoramă a văii Cărașului. Rând pe rând dispar în urma noastră safe și hotare și în mai puțin de un cias urcam impunătoarea serpentină spre Marila și Anina, prin cea mai frumoasă pădure de brad. Ce păcat — mă gândeam — că pădurile „Recețe” numai din punct de vedere poetic ne încântă, nu și din acela social!... Până la Bozovici, cu fiecare cotitură natura își desvăluie toate pozele, în multe și minunate peisagii.

Deși scopul final al călătoriei noastre era orașul Timișoara, am ales acest drum cu înconjur tot din motive de tactică. Pentru întâia oară în viață mă vedeam în rolul de părinte și mă năzuiam să fac tot posibilul ca să mă aching cu succes de el. Imi ziceam, că frumusețile naturii mă vor scuti de plânsul copilului incredințat mie și n'am greșit. Poposind la înălțimea Marilei, pentru a arunca o ultimă privire asupra Petriței, am constatat cu bucurie, că ochii copilei nu s'au oprit la cucuiul de deal sub care se adăpostea satul copilăriei mele și al ei, ci, trecând departe peste acesta, încercau să deslușească linia

„albă a Dunării ce șerpuia spre „marginea pământului“, cum credeam și eu acum un sfert de veac și cum credea până în acest moment mica mea tovarășă de drum. Vârful Marilei, cu orizontul lui larg, a invins nostalgia fetiței și de aci încolo tot drumul vorbeam ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat în viața ei, deși mergea pe o cale cu totul nouă. Câte lucruri necunoscute întâlnea, la tot atâtea întrebări trebuia să răspund. La una din ele ne-am oprit o bună bucată de drum și tot datorită ei s'au scris rândurile de față.

— Tu, uică (unchiule), tot așa te-ai dus la școală ca și mine?...

Întrebarea aceasta neașteptată a deschis brusc zăvorul ruginit dela poarta trecutului meu, lăsând să curgă năvalnic torentul de amintiri a anilor ce s'au dus. M'am întors cu gândul la cucuiul de deal abia lăsat în urmă și multă vreme vorba mea se îngâna cu țacănitul motorului, până ce copilul, obosit de impresii și de drum, a adormit. Atunci am tăcut, dar mintea mea a continuat să colinde prin locurile dragi ale primelor amintiri și n'a încetat să zăbovească pe acolo nici acum, după ani de zile..

P. NEMOIANU

Scrisoare din . Budapesta:

Bilanțul anului politic încheiat

Anul nou este un bun prilej pentru politicieni și publiciști să treacă în revistă evenimentele mai importante ale anului trecut, încercând să întrevadă în viitor. Răsfoind publicațiile de anul nou și articolele politicianilor activi (aproape fiecare ministru a scris despre activitatea resortului său), vom constata că anul 1927 este în unanimitate considerat ca puntea de trecere dela nemiloase încercări, spre un viitor mai bun pentru națiunea maghiară. În anul acesta s'a desăvârșit refacerea economică și financiară a Ungariei, s'au încasat ultimele resturi ale împrumutului acordat sub auspiciile Societății Națiunilor și s'a suprimat controlul financiar. Anul acesta a încetat și controlul militar exercitat de către o comisie militară interaliată, urmând ca Societatea Națiunilor să preia acest rol. Presa nu mai înregistrează înfierările „săgeților otrăvitoare” îndreptate de presa mondială „la inspirația interesată” a Micii Înțelegeri, drept ecou al falsificării francilor francezi. Dimpotrivă *Budapesti Hirlap* scrie cu emfază, că presa franceză este nevoită să raporteze despre falșurile săvârșite cu tifturilor ungare pe teritoriu francez!

Patru sute de ani Ungaria nu a avut cuvânt direct în conducerea afacerilor străine ale imperiului în care a fost înglobată, deci este firesc că în primii ani de independență de stat a săvârșit o serie de acte bizare, de ordin politic extern: a proclamat orientarea maghiară, un non-sens sforăitor, alimentat de iredentismul de foc de paie, cu discursuri injurioase la adresa vecinilor, cari la rândul lor au pus Ungaria la punct prin cimentarea raporturilor Micii Înțelegeri. Politicianii unguri, în frunte cu contele Bethlen, în cursul petrecerii lor în străinătate s'au convins că numai o politică a realităților poate scoate Ungaria din izolarea, în care a fost împinsă prin propria ei stângăcie. Și guvernatorul Horthy a făcut gestul cunoscut la Mohaci, întinzând mâna de prietenie Iugoslaviei, motivând că cu această țară Ungaria are mai puține interese opuse. Opinia publică ungară, ne-

pregătită pentru acest act politic extern, a interpretat greșit discursul lui Horthy, anunțând înainte de vreme. destrămarea Micei Înțelegeri și revizuirea teritorială a tratatului de pace. Factorii oficiali al Iugoslaviei și opinia publică au avut o atitudine glacială în această chestiune. În acest timp propaganda maghiară opera abil în Anglia și Italia pentru crearea unei atmosfere favorabile cauzei ungurești. Imprejurările și dispozițiile sufletești au ajuns să fie prielnice pentru a se încheia o alianță de amicitie între Italia și Ungaria. Acestui act i se atribue o însemnătate și mai mare după înfăptuirea tratatului dintre Italia și Albania. Așa se explică atacurile violente ce s'au îndreptat recent contra Ungariei recalitrante în Scupșcina sârbă. D. Pribicevici a demascat mașinațiile Ungariei, afirmând că a proclamat oficial revizuirea tratatelor de pace...

Presa ungară făcând comentarii asupra tratatului de amicitie italo-ungar, constată că statele dușmane sunt silite să considere Ungaria în viitor ca parte egală și nu pradă dezarmată, condamnată la supliciile perverse ale Micei Înțelegeri. Ungaria a intrat în contraofensivă. În interiorul țării a realizat reforma Corpurilor Legiuitoare prin reorganizarea Casei Magnaților, a suprimat orice mișcare de critică a opoziției și a presei și a dat deplină libertate propagandei legitimize, iar în străinătate, organizează dibaci campania de denigrare, mai ales contra României. În Anglia și Italia întâmpinăm politicieni în situații cu răspundere și particulari, chiar și în Franța se găsesc savanți, cari, ca prin farmec, iau apărarea cauzei maghiare. Cele mai mari nădejdi se pun însă în

Acțiunea lordului Rothermeere

Nu se rostește discurs, nu se scrie articol (tratând chiar despre cultivarea cartofilor), nu se încinge o discuție de cafea, nu se țin predică în biserici, nu se colportează anecdote pe socoteala cehilor și românilor, fără a nu fi amestecată persoana idolatrizată a „nobilului” Lord. El este Cavalerul Sfântul Gheorghe, care va străpunge balaurul-Trianon și va mântui națiunea maghiară scuipată și maltrată de vecinii usurpatori. Acțiunea Lordului Rothermeere, atâta timp, cât este dusă rațional, nu trebuie desconsiderată. Acest Lord, nou venit în aristocrația engleză, vanitos și orgolios, se simte nespus de măgulit de omagiile unei întregi națiuni. Gazetele lui se aflau într'un moment lipsite de orice temă de senzație. Datorită unei întâmplări fericite pentru unguri, i s'a atras atențiunea asupra situației create Ungariei prin tratatul dela Trianon. Rothermeere a cumpărat o hartă și a studiat topografia și celelalte relații ale Ungariei și a publicat cunoscutul său articol „Un loc sub soare Ungariei”. I s'a pus în vedere că poporul maghiar drept semn de recunoștință îl va diviniză. Și s'a făcut. Zilnic primește mii de scrisori, tratează cu persoanele și deputațiile variate, care-i adună materialul informativ referitor la situația ungarilor din statele successorale. Nobilul Lord e atât de intransigent în pretențiile lui, încât cercurile oficiale maghiare socotesc că atitudinea lui exagerată începe să devină incomodă aspirații-

lor maghiare. Publicul a ajuns impacient și pretinde rezultate imediate. Periodic este lămurită opinia publică asupra concesiilor ce se pot obține, printr'o revizuire teritorială a tratatelor. Deocamdată numai teritoriile limitrofe urmează să fie realipite Ungariei.

Paralel cu activitatea desvoltată în interesul cauzei maghiare de presa lui Rothermeere, propagandiștii maghiari cutreeră cercurile intelectuale ale Angliei pentru a „lămuri“ opinia publică asupra nedreptăților cauzate Ungariei. Intre cei mai activi emisari ai guvernului maghiar este fostul ministru de justiție, d. Nagy Emil. La început a pretins să se restituie integritatea teritorială a Ungariei. A fost însă considerat ca scrintit. D. Nagy, observând defectul acestui postulat, a scris o serie de articole în *Budapesti Hirlap*, demonstrând că este absurd să se pretindă actualmente integritatea teritorială a vechii Ungarii, ungurii să se mulțumească deocamdată cu teritoriile limitrofe și să nu fie considerat ca trădător de patrie cine propagă această idee.

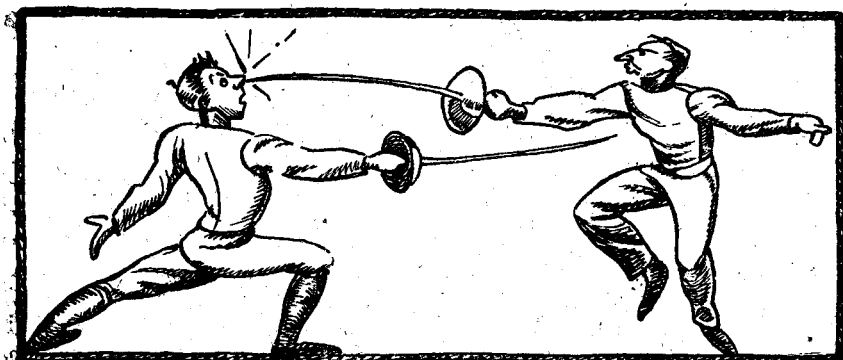
Propagandiștii unguri au fost întâmpinați adeseaori în Anglia și la Geneva cu întrebări curioase asupra orânduielilor interioare ale Ungariei: Pentru ce în Ungaria este în ființă votul electoral pe față? Pentru ce nu s'a dat nimic țăranilor din latifundiile magnașilor? Pentru ce guvernul are dreptul să interzică pe cale administrativă (ordonanță ministerială) apariția și colportajul ziarelor?

Personalitățile binevoitoare cauzei ungurești sunt îngrijate de un eventual plebiscit ce s'ar ordona în teritoriile limitrofe, fiind convinse că chiar și ungurii din acele teritorii vor vota contra alipirii la o țară cu regim atât de reacționar. D. Nagy Emil cere o schimbare democratică de guvernământ chiar cu riscul de a fi exclus din partidul lui Bethlen. Membrii fracțiunii liberale din partidul lui Bethlen, în frunte cu foștii miniștri Kallay și Ugron, în discursurile lor de anul nou, au preconizat ideea de a se legifera votul universal secret și de a se restitui libertățile publice.

Dacă contele Bethlen va consimți la revizuirea orânduielilor interioare publice ale țării, acțiunea de propagandă a Lordului Rothermeere va fi mult înlesnită în cursul anului 1928. Lordul Rothermeere și-a găsit de curând un aliat de campanie în senatorul Borah, șeful „insurgenților“ din America, propagator al revizuirii tratatelor de pace. Evenimentele deslănțuite în Oradea și Cluj sunt speculate uimitor de agenții propagandei ungare. Rothermeere a declarat că în rapoartele ce i s'au prezentat se vorbește de violarea fetelor minore, de târârea în lanțuri a negustorilor unguri, de asasinarea maghiarilor și de grozăvii neînchipuite. Rothermeere a anunțat că va organiza un boicot financiar internațional contra României, care a dat dovadă că nu este capabilă să guverneze elementele superioare în civilizație, anexate cu forța...

Budapesta, Ianuarie 1928.

M. B. RUCĂREANU

GAZETA RIMATĂ

Imprumutul

*Și când au înțeles că-i rău
S'au strâns ciracii lui Vintilă,
Dela Pitești, dela Buzău,
Și se jeleau de fi-era milă...
De braț cu unul din Mizil,
Frumosul Jean Tehaș, în doliu,
Cu lacrimi mari de crocodil
Plângea pierdutul portofoliu.
Legat la cap c'un testemel
Venise Tancred, cumulardul,
O, cum ar mai fi plâns și el,
Dar nu voia să-și strice fardul!*

*La club cu toți s'au adunat
În taină să se sfătuiască.
Vintilă, acru, s'a sculat
Și s'a pornit să le vorbească:
— „Amicii mei am dat de greu,
„Imi pare c'a sosit deruta,
„Acțiunile ne scad meru,
„Stă rău, partidul, cu valuta.
„Avem știri rele din Ardeal
„Dușmanii peste tot ne sapă,
„Să plece, Gușă, spre Predeal:
„De-acu numai Maniu ne scapă“...*

Făcându-și micul său bagaj
Stafeta spre Ardeal apucă,
Din Bădăcini până la Blaj
Ca să-l găsească pe Ghiulucă.
A dat de el la Cluj. (Maniu
Era cu Renner la plimbare.)
Cu o glăjuță de rațchiu
S'au așezat la pertractare.
Și-au pertractat în sus și 'n jos,
La început mergea pe roate,
Dar șefu 'n urmă, rușinos,
A zis c'ar vrea, dar că nu poate...

S'a'ntors acasă singurel
Și trist ambasadorul Guță,
Văzând că alții și cu el
Or să rămână de căruță.
— „Maniu se poartă prefăcut,
„Cu uite popa nu e popa...
„Ne-ar trebui un împrumut
„Să plece Tancred prin Europa!
Astfel grăi Vntilă iar,
Crezând c'asa o mai cârpește;
Dar toate fură în zadar,
Că împrumutul nu sosește!“

Morala

Acuma, oamenii haini
Spun că guvernul e pe ducă,
De cere bani dela străini
Și vrea talent de la Ghiulucă...

VIORICĂ CONT-CURENT

— Agent al partidului național-tărănesc la Londra —

I N S E M N Ă R I

Provizoratul, care durează. — Guvernul actual, prezidat de d. Vintilă Brătianu pe temeiul unui respectabil testament politic, a avut la instalarea sa o licărire laudabilă de bun simț. S'a declarat, el însuși, în stare de provizorat. S'ar părea, însă, că provizoratul durează, de obicei, ceva mai mult decât licăririle de bun simț. Moștenitorul puterii, d. Vintilă Brătianu, după câteva încercări infructuoase de a se forțifica cu concursul electoral al partidului național-tărănesc, și-a adus aminte, dintr'odată, că are o misiune de îndeplinit, și s'a declarat indispensabil pentru fericirea tuturor.

Iată de ce, partidul liberal încearcă, de două luni și mai bine, să dovedească fără cecece, deocamdată, nu știu decât cei mai de aproape colaboratori ai săi. Argumentul decisiv a fost descoperit, cum era de așteptat, pe tărâmul financiar; prin urmare, d. Vintilă Brătianu și-a trimis emisarii prin toate

colțurile Europei în căutarea unui împrumut mântuitor.

Cazul e interesant și merită să ne oprim puțin asupra lui. Cât timp partidul liberal s'a simțit destul de tare, ca să se instaleze la guvern când vrea și să stea acolo cât îi place, — indiferent de părerea, în această privință, a restului cetățenilor din România, — politica sa economică se reducea la o formulă foarte simplă: „prin noi înși-ne“. Ideia unei colaborări cu capitalul străin era socotită de actualul președinte al Consiliului drept o adevărată trădare de patrie.

Acum, fața lucrurilor s'a schimbat. Deci s'au schimbat, aparent, și convingerile dlui Vintilă Brătianu. Împrumutul extern, care era înfățișat ieri ca o pacoste pentru finanțele românești, a devenit, ca prin farmec, colacul de salvare pentru cărmuirea liberală de astăzi. Destinul are unele asemenea întorsături capricioase.

Din nefericire pentru partidul liberal, și, să adăugăm pentru țară, colacul întârzie să sosească. *Viitorul*, gazeta pe unde mai răsuflă puțin supărările dlui Vintilă Brătianu, se plânge, că împrumutul nu reușește din pricina acțiunii neloiale a partidului național-țărănesc, ai cărui trimiși colindă prin capitalele occidentale, gentili și servibili, atrăgând atenția capitaliștilor străini asupra situației politice nelămurite de-acasă. Se poate să fie și așa. Omul, care are intenția să dea bani cu împrumut se sperie din te miri ce. Dar, nu se gândește d. Vintilă Brătianu și la alte pricini, mai firești și mai aproape de înțelegerea fiecăruia? Nu i se pare, că ar fi cu puțință să culeagă roadele propriilor sale atitudini? Iși închipuie adică, noul șef al partidului liberal, că repulsiunea sa recentă pentru capitalul străin nu e cunoscută decât pe calea Victoriei, și că o schimbare la față se poate realiza, cu aceeași ușurință, cum s'ar face o remaniere? (Deși, nici această operație nu e lipsită de complicații).

Noi înțelegem pe d. Vintilă Brătianu, care a revenit asupra unei formule iubite, convins că în felul acesta va consolida poziția guvernului. Regele Enric al Franței, cel cu găina în oală, a spus-o demult: „Parisul face o leturghie...” Știm cu toții, deci, motivul pentru care Vistiernicul nostru s'a împăcat cu gândul de a fi un renegat. Ce să facem, dacă dincolo de graniță acest motiv nu e apreciat?...

Episcopul Ciorogariu. — Luna trecută, Oradea a sărbătorit pe respectatul păstor sufletească al bisericii ortodoxe din ținuturile nordice al Ardealului, Episcopul Roman Ciorogariu. E un moment, asupra căruia ne oprim cu o neîngrădită mulțumire sufletească, pentru a înțrea omagiul nostru spre una din cele mai curate personalități din trecutul nostru de luptă națională, careia i-a fost dat să se zbuicume și să pătimească în

numele ideii românești, și după întreaga hotarelor.

În vremurile de cumplită apăsare, cari au trecut ca un vis rău, părintele Ciorogariu a fost totdeauna printre rîndurile dinții, neîmpăcat, dîrz și însuflețit apărător al celor mai prețioase bunuri sufletești pe seama neamului său. A fost vrednic ostaș al lui Hristos și înflăcărat fiu al acestui pămînt, cutropit de puteri dușmane. Slujitor al altarului, profesor și gazetar, și-a spus cuvîntul său răs-picat, de la amvon, de la catedră, de la masa de redacție, cu un curaj și cu o claritate de cuget, pe care nimic nu i-a putut-o înfrînge.

Bătrînul vlădică a văzut rostogolindu-se pe dinaintea frumoșilor săi ochi senini multe viitori și a îndurat, cu o stoică liniște, multe suferințe. Astăzi, în sihăstria înălbită de vreme a celor șaptezecișicinci de ani ai săi, Episcopul Ciorogariu își poartă fără să murmure, cinstita sa mină dreaptă, muflată de schijele bombei lui Max Goldstein. E mîna cu care a scris, e mîna cu care a binecuvîntat, e mîna cu care a arătat drumul cel drept învățăcelilor săi. E mîna bunului moșneag al bisericii și al țării, pe care Ardealul zilelor noastre o sărută cu fiiască pietate...

Cenzura. — O instituție eminamente antidemocratică, împotriva căreia protestează, dintr-o necesitate de existență, întreaga noastră presă... mai mult sau mai puțin independentă. Deși, din punct de vedere al stilului și al compoziției, o pagină albă e preferabilă oricărui reportaj politic tradus în românește de d. Albert Honigmann-Fagure, fiecare știră-bire a sacrei libertăți a țiparului devine o sursă inepuizabilă de recriminări. Poliția interzice cetățenilor să scrie porcării pe pereții diferitelor așezăminte publice sau, ca să zicem așa, private. Consٹیtuția garantează, însă, această în-deletnicire, dacă proza cu pricina trece

la rotativă și se frage în mai multe mii sau zeci de mii de exemplare.

E încă una din curiozitățile regimului parlamentar. . .

Păcat, numai, că presa noastră (mai mult sau mai puțin independentă) nu e destul de consecventă în această privință. Iată, de pildă, cunoscutele gazete din strada Sărindar, cari tipă ca din gaură de șarpe, oridecâteori creionul roșu al cenzorului rectifică puțin informațiile culese prin gaura cheiei de contractele nostru Kalman Blumenfeld-Sincerus, dar se revoltă pe urma faptului că guvernul lasă liberă răspîndirea unei reviste atît de periculoase ca *Tara Noastră* a veneticului Octavian Goga.

Ca să nu credeți că exagerăm, porniți cum suntem împotriva negustorilor de opinii de la București, vom reproduce vorbă cu vorbă din *Adevărul* fraza prin care se pretinde punerea noastră la index. (Cerem scuze cititorilor pentru că minjim un colț al revistei cu produsul intelectual al cunoscuților graueri.) Socoțind, că articolul d-lui Octavian Goga apărut în primul număr al *Tării Noastre* poate să fie primejdios pentru epiderma redactorilor săi, iarul d-lui B. Brănișteanu zice: „Guvernul uzură de cenzură, care este ilegală, împotriva presei serioase și liniștite, și nu se atinge, deși legea i-o poruncește, de publicațiile cari îndeamnă la brutalitățile și crime“.

Înțelegeți, acum, cum stă chestia, domnilor guvernanți. . . Ce mai așteptați, ca să satisfaceți dorința presei serioase și liniștite? Interziceți, odată pentru totdeauna, d-lui Octavian Goga, contactul cu masa de scris, și dați dreptul să cugete pe hîrtie exclusiv d-lor Albert Honigman și Kalman Blumenfeld. Moștenirea lui Mihail Eminescu și a lui C. A. Rosetti este în mîini bune. . .

Mărturisim sincer, ne închipuim că

și obrăznicia are o limită. Recunoaștem, rușinați, că ne-am înșelat.

Intelectuali și demagogi. — Unele ziare, obișnuite să trivializeze fiecare fapt al vremii, chiar atunci când o atitudine de cuviință ar fi de rigoare, au căutat să strecoare o notă politică tendențioasă și cu prilejul morții regretatului Valeriu Branisce, comentând într'un sens agresiv împrejurarea, că fostul director al *Drapelului* din Lugoj n'a putut să pătrundă, după 1918, în Camera dela București.

Nu știm, în ce măsură va suferi vreo știrbire memoria lui Valeriu Branisce de pe urma faptului, că n'a fost niciodată coleg cu d. Pompiliu Ionișescu. Dar, dacă e vorba să cercetăm pricina acestui defect de frumusețe, să vorbim limpede, și mai ales, sincer. Regretatul Valeriu Branisce, la al cărui momânt se tînguiesc astăzi atît de ciudat gazetarii noștri importați din Tîrgul Cucului, a fost, după câte știm, un fruntaș al partidului național, și, acum în urmă, al partidului național-țărănesc, ale cărui succese electorale sunt îndeajuns de cunoscute pentru a nu mai stărui asupra lor.

Datorită acestor norocoase cuceriri de voturi, și-au făcut apariția pe arena politice militante o seamă de figuri, de o valoare culturală îndoielnică, cari au invadat cu sinaxa lor rudimentară și cu un încărcat bagaj de interjecții, tribuna noastră parlamentară. Cum se face, am putea să întrebăm și noi, că partidul național, sau național-țărănesc, cum îi zice, n'a reușit să găsească, în fruntea unei liste de candidați, într'un județ mai puțin expus, un loc pentru un intelectual de valoare lui Valeriu Branisce?

De ce? Pentru că s'ar părea, că timpul de față e al demagogilor de talia dlor Aurel Dobrescu, Dionisie Roman, Aciu și Mărie, cari au fost trimiși în

Camera cu o programatică stăruință, de alegătorii partidului național eri, de alegătorii partidului național-tărănesc astăzi. Cine a fost de vină, că Valeriu Banișce n'a fost și el printre acești matadori ai urnelor? Poate, că el însuș. Poate, că votul universal.

Poate, că adversarii politici, Poate, că proprii săi tovarăși de luptă. Cine caută o deslegare a chestiunii, n'are decât să cerceteze mai departe. Pe noi, asemenea inutile reproșuri nu ne pasionează.

Poetul Ciurezu. — La vitrina librăriilor a apărut, ca o bună prevestire de belșug, volumul de poezii al d-lui D. Ciurezu, intitulat simplu și simbolic: „Răsărit”.

Cititorii *Tării Noastre* cunosc mai demult versurile tânărului scriitor, pe care noi ne-am îngăduit să-l înfățișăm, de la început, ca pe un talent cu bogate mijloace de realizare și cu o surprizătoare nouitate a formei. Presimțirile nu ne-au înșelat. Astăzi, când debutantul de acum trei ani își stringe rîmele într'un mănunchi, așezîndu-l cu liniștită încredere sub privirile cu ochelari ale criticei, însușirile sale apar și mai evidente; deslușîndu-se mai bine farmecul netăgăduit al unei simpatice apariții literare.

Poezia d-lui D. Ciurezu e viguroasă, îndrăzneță și plină de sănătate.

Miroase a pămînt primăvărat și a ierburii sălbatice cu gust amar. Versul său se indoiește, încordă, ca o joardă de alun. Strofele sunt muiate în soare aprins. Pulsează în fiecare cuvînt un ritm de viață tare și din fiecare pagină se desprinde o vigoare nestăpînită a singelui care clocotește.

Ceeace nu însemnează, că poezia dlui D. Ciurezu e aceea a unui primitiv, care nu știe să cînte decît din frunză. Motivele inspirației sale, chiar cînd par a fi populare, sunt transpuse pe o largă

claviatură, ceeace dovedește că suntem înaintea unui artist adevărat.

*Și simt smucind în mine tinerețea
Ca 'ntr'un hățuș un cerb gonit de căini...*

*Svârleam sămânța'n larg, ca pe-un soroc
Ce-l port în mâini și-l las la întîmplare
În brazdele burate de răcoare,
Răsfrînte-adînc în ochi-mi cu noroc.
Și pumnul meu părea un fruct piea copt
Ce'n miez de zi plesnește de căldură...*

*Coboară nct cu gîndul tău înfrînt,
În liniștea odăii dinspre soare,
Te-așteaptă-aici un lăicer în floare
Și-un obicei cu miros de pămînt...*

E un răsunset din adîncuri, care însufletește această muzică interioară a unui vers sonor, luminos, cu întorsături neașteptate, cu imagini proaspete, cu apropieri meșteșugite de cuvinte, și, totuș, cu o sinceritate aspră de copil adevărat al pămîntului românesc.

Lângă nădejdiile de ieri legăm altele noi. Și așteptăm rodul zilelor viitoare.

Concertul Crișan. — În cursul lunei Ianuarie, d. I. Crișan, profesor la Conservatorul din Cluj și bariton al Operei Romine, va aranja un concert închinat lui Schubert, cu prilejul centenarului nemuritorului părinte al „lied”-ului. E un eveniment artistic, care va atrage, de-abună seama, pe toți iubitorii de muzică aleasă. Dl I. Crișan era cel mai indicat dintre cîntăreții noștri pentru o asemenea dificilă întreprindere. Arta sa de a cînta e consumată și plină de nuanțe. Interpretarea sa e în tradiția bună a celor mai mari reprezentanți ai genului. Schubert va avea un filmaci credincios și publicul va petrece o seară de aleasă mulțumire a auzului. Ne vom face o deosebită plăcere să-l aplaudăm în concert pe excelentul meșter al frazării expresive și al dicțiunii impecabile în cîntec.

Moartea lui Kiriac. — S'a stins, modest și tăcut cum a trăit, bătrânul simpatic și puțintel la trup, cu ochii de cărbune, în inima căruia se păstrase atâta patimă curată pentru cântecul românesc, Societatea „Carmen”, de care și-a legat cu gelozie numele său regretatul Kiriac, a cunoscut ani de-arândul frumoase succese artistice, făcând să răsunе pretutindeni corul melodiilor noastre populare, și însemnând încă o verigă minunată din lanțul fermecat în care se prinsese sufletul românesc de pe cele două povârnișuri ale Carpaților. În concertele, totdeauna foarte cercetate, de la Atheneul din București, răsunau, ca o chemare, câte-o doină ardelenescă, și flutura, ca o iie înflorită, câte-o horă bănățeană. Pasionat în misiunea lui, Kiriac era fericit că poate împărți tuturor frumusețea acestor comori ale inspirației anonime, și se bucura, mai presus de toate, de atmosfera fierbinte, frățeașcă, românească, pe care o regăseau festivalurile sale. Acum, ochii săi de cărbune s'au închis, trupul puțintel s'a întors în pământ, inima nu mai bate. Să odihnească în pace. A murit un artist de rasă și un român care credea cu patimă în însușirile neamului lui.

Teroarea roșie. — Telegramе sosite de la Berlin anunță, că guvernul din Moscova a trimis în Siberia pe toți conducătorii opoziției bolșevice, în frunte cu prea cunoscutii Troțki și Zinoviev, foștii tovarăși ai răposatului Lenin. Știri rea a pătruns cu greu prin zidul chinezesc cu care s'a înconjurat Rusia de astăzi. Nouă ne-a sosit după ce a făcut în-

conjurul Europei, deșt nu ne desparte de cât o apă de țara, în care, în momentul de față, poruncește dl Stalin.

În privința celor ce se petrec în Republica Sovietelor, informațiile sunt, cu adevărat, foarte sărace. Câteun gazetar occidental, care se încumetă să pornească în explorare, scoate, din când în când, o carte despre cele ce a văzut în Rusia, cum scria, de pildă, Nansen, despre eschimoși. Cartea întreține obucată de vreme curiozitatea publicului, dar, peste câteva luni, noutățile cad în desuetudine. Cititorii așteaptă însemnările unui alt călător curajos. Până atunci, se mulțumește cu versiuni vagi și cu telegrame din sursă germană.

De aceea, nu suntem prea lămurii asupra pricinelor cari au deslănțuit grozava ceartă în familia Internaționalei a 3-a. Se zice, că n'ar fi, în fond, decât o pornire a rușilor adevărați împotriva elementelor străine, ca Troțki și Zinoviev, cari, se știe, sunt evrei, și s'au numit cândva Braunstein (ca și d. B. Brănișteanu de la *Dimineața*) și Apfelbaum. Alte zvonuri sunt, că noul dictator al Rusiei, dl Stalin, se temea de partidul personal, destul de puternic, pe care reușise să-l adune ex-comandantul suprem al armatei roșii, și a căutat să-l suprimе cu mijloace drastice.

Ar trebui să credem, prin urmare, că istoria se repetă, că dl Stalin joacă rolul lui Robespierre, și că fostul Braunstein apare în postura lui Danton. Numai ghilotina e înlocuită cu un pohod na Sibir. Dar viforoasa Revoluție franceză nu seamănă în niciun fel cu tragedia comedia comunistă dela Moscova.